

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Teze diplomové práce

Zhodnocení systému odpadového hospodářství obce a jeho vliv na produkci a separaci komunálních odpadů

Bc. Tomáš Říha

© 2015 ČZU v Praze

I. SOUHRN

Diplomová práce analyzuje a vyhodnocuje systém odpadového hospodářství v obci Libochovany a vliv metody výběru poplatků na změnu produkce směsného komunálního odpadu a separaci jednotlivých kategorií odpadu, zejména využitelných složek.

Klíčová slova

Obec, komunální odpad, odpadové hospodářství, využitelné složky odpadu, měrná produkce, rozpočet, místní poplatek, běžné výdaje, nedaňové příjmy.

II. ÚVOD

Způsoby nakládání s komunálním odpadem se týkají každého z nás. Většinou se však odpadům nevěnuje příliš pozornosti, tedy až na zainteresované osoby, které se likvidací a způsobem nakládání s odpady zabývají v rámci své pracovní náplně nebo ta část občanů, která má v povědomí význam recyklace a zpětného využití odpadu. Proto by měl být kladen větší důraz na využívání separovaných složek odpadu k výrobě druhotných surovin.

Česká ekonomika trpí vysokou a nechtěnou závislostí na přírodních surovinách. Při těžbě surovin vzniká více ekologických škod, poškození krajiny a emisí než při skládkování odpadu, který vzniká poté, co zboží doslouží. Je potřeba proto lépe využívat druhotné suroviny, které máme k dispozici. Současná míra recyklace a kompostování komunálních odpadů činí v ČR pouze 31 %, dvě třetiny odpadů, které by mohly být dále využitelné, končí na skládkách a ve spalovnách. Oproti tomu například Německo a Belgie recyklují kolem 80 %, evropská Strategie Evropa 2020 klade proto důraz na „ekonomiku méně náročnou na přírodní zdroje“. Evropské fondy by měly podle ní v letech 2014 – 2020 využívat většinou financí především do lepší recyklace, která bude snižovat evropskou i českou závislost na dovozu surovin.

Hlavní vliv na třídění odpadů má v případě sběrného systému především dostupnost sběrných míst a kontejnerů a samozřejmě vlastní mentalita obyvatelstva. Obce mají

povinnost zajišťovat zpětný odběr separovaných složek, ale dokud nebude legislativní mocí nařízeno i domácnostem povinné třídění odpadu, bude to vždy záležet jen na rozhodnutí jednotlivce.

Další aspekt, který má vliv na třídění odpadů v obcích, je způsob výběru poplatků, který je využíván. V současnosti nejvíce využívaný způsob vybírání poplatků za provozování systému příliš nemotivuje domácnosti k separaci odpadu, protože při snížení produkce smíšeného odpadu se výše poplatku nezmění. To vyvolává otázku: jaký je nejvhodnější způsob vybírání poplatků za nakládání s komunálním odpadem, který by spravedlivě zohledňoval produkci a

III. CÍL PRÁCE

Cílem diplomové práce je na základě analýzy současného stavu odpadového hospodářství obce Libochovany, vyhodnotit přínos ze změny způsobu výběru poplatků za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálního odpadu. Hodnocení bude zaměřeno na dopady změny poplatku na příjmy a výdaje v obecním rozpočtu, na celkovou produkci komunálního odpadu, jednotlivých složek odpadů a zejména na vliv na separaci využitelných složek odpadu.

IV. METODICKÝ POSTUP

První část práce bude věnována deskripci problematiky působnosti a hospodaření obcí v ČR, s výhradním zaměřením na rozpočtovou skladbu – tedy jednotlivé způsoby členění obecních rozpočtů, kategorie příjmů a výdajů, a také způsobů financování. Toho bude docíleno především na základě studia odborné literatury a zákonů, věnující se problematice hospodaření obcí a územně samosprávných celků.

Podrobněji bude charakterizována problematika odpadového hospodářství obcí se zaměřením na komunální odpady a podnikatelské i nepodnikatelské subjekty, které jsou součástí tohoto systému. Dále budou vyjasněny jednotlivé kategorie komunálních odpadů a s tím spojených pojmů, které se daného tématu týkají. Následně bude v diplomové práci,

pomocí dat z české statistického úřadu, charakterizován vývoj produkce, složení a způsobů nakládání s komunálními odpady na celorepublikové úrovni.

V praktické části bude nejprve popsána historie, současnost a charakteristika obce Libochovany, které bude věnována analytická část práce. Na základě veřejně dostupných dat, která obec uveřejňuje na svých webových stránkách, budou analyzovány rozpočty obce, dle jednotlivých kategorií, s výhradním zaměřením na příjmy a výdaje obce, které jsou úzce propojené s provozem systému, shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálního odpadu v obci.

Nejvíce pozornosti bude věnováno celkové funkci systému odpadového hospodářství v obci Libochovany, počínaje shromažďováním a soustředováním odpadů pro jednotlivé kategorie, sběrem a výkupem, přepravou, až po skládkování a odstraňování komunálních odpadů.

Pomocí dat, která poskytne obecní úřad Libochovany, bude sledována produkce jednotlivých kategorií odpadů za posledních deset let, která budou pro lepší komparaci přepočtena na obyvatele. Nejpodrobněji bude zkoumána produkce směsného komunálního odpadu a využitelných složek odpadu, protože právě produkce dvou výše zmíněných kategorií bude odpovídat na otázky, které byly položeny při tvorbě práce.

V. ZÁVĚR

Na základě analýz lze konstatovat, že v průběhu sledovaného období došlo k významným změnám v produkci komunálních odpadů, především pak v produkci směsného komunálního odpadu a využitelných složek. Obyvatelé obce mohli od roku 2006 ovlivnit výši úhrady tím, že si mohou vybrat periodu svozu a podle toho také platí. Cílem obyvatel začala být snaha o minimalizaci produkce odpadů, které následně končí v domovních popelnicích, a co největší část přesunout do tříděného odpadu. To se potvrdilo ve sledovaném období poklesem produkce směsného komunálního odpadu o více než 50 %.

Lze tedy s určitostí říci, že zavedení nového způsobu výběru poplatků mělo vliv na produkci směsného komunálního odpadu a využitelných složek. Pokles celkové produkce komunálních odpadů však nelze jednoznačně označovat za další efekt změny výběru

poplatků, protože občan vyprodukuje stejné množství odpadu, jen je na jeho rozhodnutí, zda ho všechn vyhodí do domovních popelnic nebo si dá práci a čas a využije tříděného odpadu. Pokles celkové produkce lze přisuzovat i postupnému nahrazování kotlů na tuhá paliva za plynové kotle, nejvíce se to projevilo u svozových period kombinovaného svozu, který je určen právě pro ty, kteří stále využívají tuhých paliv a produkují v topné sezoně velké množství popela. V roce 2006 využívalo kombinovaného svozu 54 domácností a v roce 2014 už to bylo jen 29, protože domácnosti si zvolily méně častou periodu svozu.

V případě celkových nákladů na provoz systému nedochází k výraznému růst, ani poklesu, ale spíše se mění jejich struktura. Největší podíl na nákladech má stále kategorie smíšeného komunálního odpadu, ale oproti roku 2005 klesly náklady asi o 34 %, to bylo způsobeno velkým úbytkem produkce, který je zřejmý od roku 2005 až po současnost. Naopak se nejvíce zvyšovaly náklady na likvidaci a využívání separovaných složek, v našem případě byl nárůst mezi lety 2005 a 2014 téměř trojnásobný. Od těchto nákladů je však potřeba odečíst příjmy za zpětný odkup využitelných složek od společnosti EKO-KOM, které mají také rostoucí trend vzhledem ke zvyšování produkce separovaných složek. Průměrný podíl na odměnách za zpětný odkup ve sledovaném období dosahuje 50 %, ale v posledních letech byl spíše v nadpoloviční hranici.

Výše příjmů však není schopna pokrýt celkové náklady vynakládané na provoz systému, proto musí obec každoročně určitou část peněz doplácet z obecního rozpočtu. Největší doplatek byl hned v roce 2005 a to 264.798 Kč, v roce 2014 tomu bylo už 113.124 Kč, tedy méně než poloviční část. V procentuálním vyjádření se doplatek stále snižuje a v roce 2014 to bylo cca 23 % z celkových nákladů, oproti 55 % v roce 2005.

Zavedení nového způsobu výběru poplatků mělo tedy pro odpadové hospodářství obce vesměs jen pozitivní efekty. Snížila se celková produkce odpadů, zejména smíšených, naopak se o 100 % navýšil podíl separovaných složek, které se dají dále použít k výrobě druhotných surovin. Pozitivní vliv na ekologii a životní prostředí je tedy zcela jistě nepopíratelný. V případě ekonomického pohledu se sice stále zvyšují celkové náklady, k tomu se ale adekvátně navyšují i příjmy a celkový doplatek obce má v průběhu analyzovaného období zřejmě klesající tendenci, ekonomické zhodnocení je tedy také pozitivní.

Úhradu za provoz systému shromažďování, sběru, přepravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů můžeme označit jako metodu, kterou by se měly obce naučit více využívat namísto místního poplatku, který je v současnosti nejvyužívanější metodou a nijak nemotivuje občany, aby se separací odpadů zabývali. Metoda je sice administrativně náročnější z důvodu uzavírání smluv s jednotlivci, vymahatelnost neplatičů lze řešit pouze soudní cestou a náročnější jsou i organizační úkony ohledně různých svozových termínů jednotlivých domovních nádob. Z uvedených důvodů vyplývá, že je to způsob vhodnější spíše pro menší obce, kde lze zmíněná negativa jednodušeji hlídat, než v případě větších měst, kde by pro to museli například navyšovat personální kapacity odboru a ekonomický efekt už by nemusel být tak přínosný.

VI. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

ČESKO. § 10b zákona č. 174/2012 Sb., *o místních poplatcích*, ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů ČR

ČESKO. Zákon č. 185/2001 Sb. ze dne 15. Května 2001, *o odpadech a o změně některých dalších zákonů*, ve znění pozdějších předpisů, Sbírka zákonů ČR

EUROPEAN COMMISSION, Environment. *Being wise with waste: the EU's approach to waste management* [online]. Luxembourg: Publ. Off. of the European Union, 2010 [cit. 2015-03-27]. ISBN 978-927-9142-970.

JIRÁSKOVÁ, I. a SOBOTKA, M. *Zákon o odpadech*. Linde, 2005. 486 s. ISBN 978-80-7201-561-0

MÁČE, M. *Účetnictví pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace a organizační složky státu: aplikace v příkladech*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 632 s. Účetnictví a daně (Grada). ISBN 978-80-247-3637-2.

PELC, V. *Místní poplatky*. C.H.Beck Praha, 2011. 312 s. ISBN 978-80-7400-150-5

PEKOVÁ, Jitka. *Veřejné finance: úvod do problematiky*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: ASPI, 2008, 579 s. ISBN 9788073573584.

REVIEW OF WASTE POLICY AND LEGISLATION. In: [online]. 26.3.2015. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/environment/waste/target_review.htm